

Έκθεση

Εργαστήρι: Φύλο και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

13 Νοεμβρίου 2009

Δημοσιογραφική Εστία, Λευκωσία

Το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου σε συνεργασία με την Ένωση Συντακτών Κύπρου διοργάνωσαν στις 13 Νοεμβρίου 2009 εκπαιδευτικό εργαστήριο με θέμα: «Φύλο και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης», το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Δημοσιογραφική Εστία.

Οι εκπαιδευτριες ήταν η Garjan Sterk, ερευνήτρια και σύμβουλος στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η Marga Miltenburg, πρώην δημοσιογράφος και διευθύντρια του οργανισμού ZijSpreek (SheSpeaks) στην Ολλανδία και η Μαρία Αγγελή ερευνήτρια/συνεργάτιδα του Μεσογειακού Ινστιτούτου Μελετών Κοινωνικού Φύλου. Βασικός σκοπός του εργαστηρίου ήταν η εξερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα ΜΜΕ μπορούν να καταπολεμήσουν την ανισότητα των φύλων και να προωθήσουν τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή. Το εργαστήριο, στο οποίο, συμμετείχαν 10 άτομα από εφημερίδες και ραδιόφωνο, είχε επίσης σκοπό να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους οι δημοσιογράφοι μπορούν να εντάξουν τη διάσταση του φύλου στη δουλειά τους.

Οι εκπαιδευτριες ξεκίνησαν παρουσιάζοντας στατιστικές και έρευνες (Παγκόσμια, στην Ολλανδία και στην Κύπρο) για την αναπαράσταση των γυναικών στα ΜΜΕ. Η Sterk, σημείωσε ότι οι γυναίκες παρουσιάζονται στον κυπριακό τύπο ως επί το πλείστον είτε στο ρόλο τους ως μητέρες, είτε σε πιο «λάιτ» ειδήσεις, όπου συνήθως παρατηρείται η παρουσίαση των γυναικών διασημοτήτων με βάση τα σκαμπανεβάσματα στις σχέσεις τους, τη κοινωνική τους ζωή και τον γάμο τους. Τόνισε επίσης ότι οι γυναίκες απεικονίζονται συχνά ως θύματα βίας, αλλά πολύ λίγες παρουσιάζονται για παράδειγμα ως επιτυχημένες επιχειρηματίες. Η Μαρία Αγγελή, υποστήριξε και συμπλήρωσε με παραδείγματα στερεοτυπικής απεικόνισης των γυναικών μέσα από τον Κυπριακό τύπο, όπως προέκυψε και μέσα από έρευνα που διεξήγαγε το Ινστιτούτο σχετικά με την Αναπαράσταση των Γυναικών Υποψηφίων στις Εφημερίδες στα πλαίσια της Προεκλογικής Περιόδου – Ευρωεκλογές 2009. Η έρευνα κατέδειξε ότι τα κυριότερα παραδείγματα στερεοτυπικής αναπαράστασης των γυναικών περιλαμβάνουν: 1) την αναπαράσταση της γυναίκας με την ιδιότητα της μητρότητας, 2) την πρόσχωση του χαρακτηριστικού της ευαισθησίας ως γενικευτικού χαρακτηριστικού για τις γυναίκες, και 3) την εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση των γυναικών και όχι στις ικανότητες τους ως πολιτικοί.

Όλοι/ες οι συμμετέχοντες συμφωνήσαν ότι η εκπροσώπηση των φύλων στα ΜΜΕ εξακολουθεί να βασίζεται πάνω στον σεξισμό και στις διακρίσεις. Τόνισαν ότι σε γενικές γραμμές, τα ΜΜΕ δεν αντικατοπτρίζουν τις αλλαγές στους ρόλους που διαδραματίζουν οι γυναίκες και οι άνδρες στην κοινωνία, υποβιβάζοντας συχνά τον ρόλο που διαδραματίζουν οι γυναίκες. Ένα από τα συμπεράσματα ήταν ότι τα ΜΜΕ πρέπει να απεικονίζουν και να προβάλλουν τις γυναίκες και τους άνδρες με ένα πιο αντιπροσωπευτικό και ισορροπημένο

τρόπο αφού αναμφίβολα τα ΜΜΕ συμβάλλουν στον σχηματισμό των απόψεων και των αντιλήψεων μας για την κοινωνική πραγματικότητα.

Η Miltenburg τόνισε ότι υπό το πρίσμα της αντιπροσώπευσης των γυναικών, ο «κόσμος» που παρατηρούμε μέσα από τα ΜΜΕ είναι ένας «κόσμος» στον οποίο οι γυναίκες είναι ουσιαστικά αόρατες. Οι γυναίκες υπό-αντιπροσωπεύονται στις ειδήσεις και η οπτική του φύλου απουσιάζει ολοκληρωτικά από τις συζητήσεις που κυριαρχούν στην ατζέντα των ΜΜΕ. Για παράδειγμα στην Κύπρο, τα ΜΜΕ τείνουν να φιλτράρουν τα περισσότερα θέματα μέσα από το πρίσμα του κυπριακού προβλήματος, με αποτέλεσμα τα καθημερινά κοινωνικά προβλήματα, όπως η βία κατά των γυναικών να επισκιάζονται ή ακόμη και να αγνοούνται από τις δημοσιογραφικές αναφορές. Σύμφωνα με την Miltenburg έρευνες έχουν αποδείξει ότι, αυτό, οφείλεται στις υπάρχουσες κοινωνικές προκαταλήψεις, ενώ παράλληλα αυτό αντικατοπτρίζει τον αποκλεισμό των γυναικών από όλες τις σφαίρες της δημόσιας ζωής (κοινωνική, πολιτική, οικονομική). Τόνισε επίσης ότι μέσα από τις στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των γυναικών στα ΜΜΕ προκύπτει ένα ζήτημα δημοκρατίας: Παρόλο που οι γυναίκες αποτελούν το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού, αυτό δεν αντικατοπτρίζεται στα ΜΜΕ, τα οποία περιγράφουν μια συγκεκριμένη «ταυτότητα» γυναίκας, υπονοώντας ότι (η «ταυτότητα» αυτή) μπορεί να καλύψει όλες τις γυναίκες. Εάν οι δημοσιογράφοι δεν λαμβάνουν ενημερωμένες και αντιπροσωπευτικές προς τα δυο φύλα αποφάσεις, αναφορικά με την παρουσίαση ενός γεγονότος/ θέματος, η «φωνή των γυναικών» θα συνεχίσει να παραμένει αόρατη, παγιώνοντας την πατριαρχία, αφού τα στερεότυπα αποτελούν τη βάση της.

Για μια ισόρροπη απεικόνιση των φύλων στα ΜΜΕ, πρέπει να λαμβάνετε υπόψη το γεγονός ότι η δημοσιογραφική πρακτική είναι πολύπτυχη. Δηλαδή, από την οπτική γωνία που επιλέγει ο/η δημοσιογράφος για την ιστορία, την επιλογή των ερωτήσεων για τις συνεντεύξεις, την χρήση της γλώσσας μέχρι και την επιλογή των εικόνων - όλα αυτά έχουν σχέση με τα μηνύματα που προωθούνται μέσα από τα ΜΜΕ και την επικαιρότητα γενικότερα.

Με στόχο την εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας οι δημοσιογράφοι θα πρέπει παίρνουν συνειδητές και ενημερωμένες επιλογές ως προς τους τρόπους συμπερίληψης μιας πιο αντικειμενικής οπτικής του φύλου, και να δίνουν προσοχή σε θέματα που αφορούν γυναίκες και άνδρες με τρόπο που να οδηγεί σε μια πιο περιεκτική παρουσίαση της κοινωνικής πραγματικότητας, και να ενθαρρύνει νέους διαλόγους ανάμεσα στους πολίτες. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να προχωρούν πέρα από μια απλή αναπαράσταση γεγονότων και να διακρίνονται για την κριτική τους άποψη απέναντι στις κοινωνικές δομές, θεσμούς, συστήματα και διαδικασίες.